

پیامدهای داخلی و خارجی پیروزی آک پارتی در ترکیه

رقابت اصلی در انتخابات ترکیه میان همان چهار حزب دور قبلی بود؛ اما نتایج انتخابات مذکور مشخص ساخت که حزب عدالت و توسعه پس از وقفه‌ای کوتاه مجدداً به‌تنهایی قادر است همچون سال‌های گذشته زمام امور کشور را در دست بگیرد.

در این میان، برای بررسی پیامدهای پیروزی حزب عدالت و توسعه در ترکیه گفتگویی با دکتر جعفر حق‌پناه داشته‌ایم:

اگر نگاهی به پیامدهای انتخابات ترکیه داشته باشیم، این انتخابات در سطح داخلی و حوزه امنیتی و سیاسی چه تأثیراتی دارد؟

من فکر می‌کنم باید تغییرات محیط سیاست در ترکیه را بررسی کنیم. وقتی این محیط را تحلیل کنیم، متوجه خواهیم شد که اتفاق خاصی نیفتاده است؛ یعنی دولت آک پارتی بعد از یک دوره فترت مجدداً حرکت را به‌دست گرفته است، نیاز به حزبی ندارد، و تحت تأثیر هیچ جریان سیاسی - اجتماعی داخلی‌ای نیست؛ لذا در سطح محیط منطقه‌ای باید تغییرات را بررسی کنیم. در سطح اول همه عوامل ما را به این نتیجه می‌رسانند که احتمالاً آک پارتی سیاست‌های پیشین خود را در پیش می‌گیرد؛ از این جهت، تصور بر این است که هم در محیط داخلی و هم در سیاست خارجی رویه خود را دچار تغییر نمی‌کند. البته ممکن است اعضای این حزب، برخی از حرکاتی را که معطوف به انتخابات بود دنبال نکنند و به‌جای ایجاد فضای ناامن در داخل و دامن زدن به آن امنیت‌سازی کنند و خود به‌دنبال گروهی باشند که در این زمینه توانمندند، و نتایج این امنیت‌سازی را برای پیشبرد اهدافشان در حوزه اقتصادی استفاده کنند. در این حالت می‌توانند برای چانه‌زنی در حوزه سیاست خارجی نیز دست بالا را داشته باشند؛ ولی در سیاست خارجی، در صورتی که اتفاقی بیفتد، به‌دلیل تغییر در معادلات قدرت و زدوبندهای قدرت در سطح منطقه‌ای است که آن‌هم چشم‌انداز روشنی ندارد؛ به همین دلیل نمی‌توان انتظار داشت که ترکیه در بحران عراق و سوریه دستخوش تغییر اساسی شود. در این بین، احتمال اینکه آنها در مبارزه با داعش تا حدودی تغییر رویه بدهند، متصور است.

در حوزه داخلی و توجه به نگاه دولت موقت به صلح کردی و مسئله پکک، تا چه حدی ممکن است دولت ترکیه طی ماه‌های آینده فشار خود را بر ضد پکک و جنگ در مناطق اقلیم کردنشین افزایش دهد؟

در طی سال‌های گذشته، هیچ وقت دو طرف از این موضوع ترس نداشتند که صرفاً از طریق جنگ سیاست‌های خود را دنبال کنند. البته هر دو طرف در مواقعی به‌صورت ابزاری به خشونت روی آورده‌اند، ولی هر دو در شرایطی هستند که می‌دانند این راه آزموده شده و نتیجه‌ای نداشته است. برای ترکیه هم تقریباً همین وضعیت هست. به‌نوعی آک پارتی می‌داند که محدودیت‌هایی دارد و از طرف دیگر، پکک با جنگ از بین رفتنی نیست؛ به همین دلیل باید به‌دنبال کاهش و تخفیف تنش باشند. من فکر می‌کنم که دو طرف در میان مدت دوباره پروژه آشتی دیگری را کلید خواهند زد، ولی اینکه این پروژه موفقیت‌آمیز باشد یا خیر، بحث دیگری است.

با توجه به وضعیت کنونی و تحولات چند ماه گذشته، از نگاه شما رابطه حزب حاکم کنونی با سایر احزاب ممکن است دچار چه تحولاتی شود؟

طبیعتاً آک پارتی نیازی به این احزاب به صورت جدی ندارد، مگر اینکه موضوع تغییر قانون اساسی پیش بیاید که در آن صورت نیاز است که با برخی نمایندگان دیگر اعم از متحد یا وابسته ائتلاف کنند تا به حدنصاب برسند. از این جهت باید موضع سایر احزاب را در نظر گرفت. در واقع، به صورت سنتی احتمال تعامل م.ه.پ و آک پارتی به خاطر خاستگاه طبقاتی مشترک و اهداف و شعارهای نسبتاً نزدیک بیشتر است. اما احتمالاً این موضوع نیز زمان بر است؛ زیرا این انتخابات شوکی برای م.ه.پ بود. آنها برای وارد شدن به این فرایند همکاری آمادگی ندارند. اما آک پارتی تمایل به ورود به این جریان دارد، به این دلیل که خواستار تغییر فوری قانون اساسی است.

با توجه به صحبت‌های آقای اردوغان و برخی از رهبران آک پارتی تا چه حدی ممکن است بحث تغییر قانون اساسی در دوران جدید به صورت جدی‌تری دنبال شود؟

من فکر می‌کنم که بخشی از این حرف‌ها جنبه شعاری دارد؛ به این معنا که می‌خواهند خیلی از مسائل را مانند قانون اساسی به امری که در اختیار آکپ نیست، یعنی مبارزه با افکار عمومی و کنترل افکار عمومی گره بزنند؛ ولی آکپ اولویت‌های فوری دیگری دارد. تغییر قانون اساسی بیشتر پروژه شخص آقای اردوغان است؛ زیرا تثبیت جایگاه ایشان و قانونمند شدن مداخلاتشان در امور کشور، نیاز به تغییر در قانون اساسی و شکل‌گیری نظام ریاستی دارد. بر این اساس، آنها قصد دارند دیر یا زود این پروژه را به سرانجام برسانند.

با توجه به وضعیت اقتصادی رو به افول چند ماه گذشته ترکیه انتخابات چه تأثیری در حوزه اقتصادی خواهد داشت؟
انتخابات تأثیر روانی اولیه مثبتی دارد که آثار آن را در همین هفته پیش مانند بهبود شاخص‌های بورس و افزایش ارزش ملی پول دولت ترکیه نیز شاهد بوده‌ایم؛ اما برخی از مسائل و حوزه‌ها لزوماً به این سرعت دچار تغییر نخواهند شد. من فکر می‌کنم اگر ترکیه بخواهد سیاست منطقه‌ای کنونی را دنبال کند، طبیعتاً بازارهای صادراتی در منطقه و قدرت اقتصادی و گردشگری تحت‌الشعاع قرار می‌گیرند؛ به این دلیل که متغیرهایی هم در سطح اقتصاد بین‌الملل بر ترکیه تأثیرگذارند. اکنون ترکیه این شانس را داشته که قیمت جهانی نفت پایین بوده و این موضوع به نفع اقتصاد آن است.

در حوزه منطقه‌ای، در شرایط کنونی، نوع رابطه ترکیه با بازیگران عمده منطقه‌ای چه تأثیری می‌تواند بر انتخابات اخیر یا پیروزی آک پارتی داشته باشد؟

سیاست ترکیه نشان می‌دهد که می‌خواهد اقتصاد ترکیه از استمرار برخوردار باشد و همان روال پیشین قابل پیش‌بینی است؛ یعنی مواردی چون: فاصله زیاد با ایران، فاصله نسبی با مصر، رقابت نسبی و توأم با همکاری با کشورهای عربی، و حفظ فاصله با ارمنستان.

آیا ممکن است تغییرات تاکتیکی نسبت به داعش، دولت اسد و اقلیم کردستان در بحران‌های سوریه و عراق ایجاد شود؟

بله، همان‌طور که وزیر خارجه ترکیه در جریان کنفرانسی در اربیل اعلام کرد، آنها می‌خواهند تقابل بهتری با داعش داشته باشند، این به آن معنا نیست که از سیاست سابق خود علیه بشار اسد دست برداشته‌اند؛ لذا احتمالاً به دنبال حمایت از گروه‌های دیگری می‌روند که برنامه داعش را ندارند؛ ولی به هر حال، این تغییر تاکتیکی مستلزم همکاری ترکیه با حضور ایران در کنفرانس وین بود و این موضوع قابل توجهی است. همچنین اعلام پذیرش جایگاه بشار اسد در فرایندهای اولیه تغییر و تحول آتی در سوریه نیز نشان می‌دهد که سیاست‌های این کشور با عربستان متفاوت است.

آیا ممکن است در روابط با اروپا و آمریکا تغییراتی صورت گیرد؟

سیاست خارجی ترکیه در حوزه‌های کلان امر ثابتی است. هیچ دولتی رابطه خود را با آمریکا دستخوش تغییر نکرده است. در برخی مسائل کوچک و موردی ممکن است اختلاف‌نظرهای جدی پیش بیاید، اما همکاری این کشورها استراتژیک بوده و خواهد بود.

منبع: ابرار معاصر

۳۰۱۳۰۲